

גרשון בקון

פוליטיקה ומסורת

אגודת ישראל בפולין 1916–1939

אגודת ישראל
תרצ"ד
ב.ל.א.נ.צ.ו.ט

מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל

גרשון בקון

פוליטיקה ומסורת

אגודת ישראל בפולין, 1916–1939

גרשון בקון

פוליטיקה ומסורת

אגודת ישראל בפולין, 1916–1939

תרגמה מאנגלית: איה ברויאר

מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל
ירושלים

Originally published in English under the title
The Politics of Tradition: Agudat Yisrael in Poland, 1916–1939
by Gershon C. Bacon
© 1996 by The Magnes Press, The Hebrew University

המערכת המדעית

פרופ' ישעיהו גפני (יו"ר), צבי יקותיאל, פרופ' גרמי כהן,
פרופ' רוברט ליברטס, פרופ' מנחם מור, פרופ' שמואל פיינר, פרופ' יוסף קפלן
מרכז המערכת: מעין אבינרי-רבהון
ערך והביא לבית הדפוס: יחזקאל חובב

ספר זה ראה אור בסיוע

הקתדרה לתולדות הרבנות באירופה בדורות האחרונים
ע"ש יקותיאל וחנה קליין, אוניברסיטת בראיילן

הקתדרה לחקר מנהיגות בעתות מצוקה
ע"ש הרב משה חיים לאו, אוניברסיטת בראיילן

משרד החינוך, התרבות והספורט – מינהל התרבות

מסת"ב ISBN 965-227-200-0

מספר קטלוגי Catalogue No. 185-517

© כל הזכויות שמורות למרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, תשס"ה

© Copyright by The Zalman Shazar Center for Jewish History, Jerusalem

Printed in Israel, 2005

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו, בשום צורה ובשום אופן, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב מהמוציא לאור.

סדר ועימוד ממוחשב: מרכז זלמן שזר

לוחות: מכון האופסט שלמה נתן; הדפסה: דפוס גרפית בע"מ

כולם בירושלים

תוכן העניינים

7	פתח דבר למהדורה העברית
9	דברי תודה למהדורה האנגלית
11	פרק ראשון: מבוא: מצב המחקר
21	פרק שני: פולין, יהדות פולין והיהדות החרדית המאורגנת
	א. פולין המחדשת ויהדות פולין בין שתי מלחמות העולם 21
	ב. היהדות החרדית המאורגנת במזרח אירופה 30
48	פרק שלישי: אידאולוגיה: "דעת תורה" ו"חבלי משיח"
	א. דעת תורה 50
	ב. היחס לציונות וליישוב ארץ ישראל 55
	ג. חבלי משיח 58
64	פרק רביעי: פעילויות ארגוניות ומבנה המפלגה
	א. הוועידה הראשונה ולאחריה: 1922–1918 65
	ב. תקופת הוועידה השנייה: 1922–1928 70
	ג. הוועידה השלישית ולאחריה: 1928–1934 74
	ד. הוועידה הרביעית (1934): גיבוש מבית וקשיים מחוץ 77
	ה. מחוץ לגבולות פולין הקונגרסאית 79
	ו. אגודת ישראל על רקע הפוליטיקה הפולנית והאירופית 82
87	פרק חמישי: פועלי אגודת ישראל: בן חורג?
	א. מפלגת פועלים אורתודוקסית 87
	ב. התארגנות ארצית 91
	ג. היחס לאגודת ישראל ושאלת העלייה 95
	ד. פעולות וחיפושי דרך 96
101	פרק שישי: דור ההמשך: צעירי אגודת ישראל
	א. צעדים ראשונים 102
	ב. סוגי פעילות 108
	ג. יחסים עם תנועת האם 111
	ד. שנות השלושים – התרחבות והתבססות 114

119	פרק שביעי: מהפכה שקטה: הפעילות החינוכית
	א. חינוך הבנים 119
	ב. חינוך הבנות 135
	ג. סיכום 145
147	פרק שמיני: ההגנה על "המגרש" האורתודוקסי: במועצות
	הקהילות היהודיות
	א. בשתי החזיתות 147
	ב. איוש המועצות 151
	ג. יריבויות פנים יהודיות 156
	ד. הבחירות של שנת 1924 159
	ה. הבחירות של שנת 1931 167
	ו. המחצית השנייה של שנות השלושים 175
	ז. סיכום 181
182	פרק תשיעי: השתדלנית הנאמנה: אגודת ישראל בפוליטיקה
	הפרלמנטרית והעירונית
	א. בחירות 1919: מועמדים, טקטיקות, הישגים 188
	ב. בסיים המכונן 193
	ג. בחירות 1922: גוש המיעוטים 203
	ד. אחרי הפיכת פילסודסקי: הברית עם הסנציה 211
	ה. במועצות העירוניות 216
	ו. השנים האחרונות 219
	ז. סיכום 242
225	פרק עשירי: אחרית דבר: מן השואה לסבך הפוליטיקה הישראלית
	א. רציפות בפעילות בתקופת השואה 226
	ב. אגודת ישראל בארץ ישראל 235
	ג. בין פולין לארץ ישראל 239
	ד. סיכום 246
249	רשימת קיצורים וביבליוגרפיה נבחרת
261	מפתח

פתח דבר למהדורה העברית

מפלגת אגודת ישראל, הארגון העולמי של היהודים האורתודוקסים, נוסדה בשנת 1912. הסניף הפולני שלה, שבראשית דרכו נקרא אגודת האורתודוקסים, התחיל לפעול רק בשנת 1916, בזמן הכיבוש הגרמני של פולין. בתקופה בין שתי מלחמות העולם הפך סניף פולני זה לסניף הגדול והחשוב ביותר של התנועה, הן מבחינת מספר חבריו הן מבחינת היקף פעילויותיו – בפוליטיקה, בחינוך ובתחומים אחרים. עם חידוש העצמאות הפולנית, אחרי מלחמת העולם הראשונה, נכנסה אגודת ישראל לזירה הפוליטית הארצית וזכתה למעמד בכיר בין המפלגות היהודיות המובילות של התקופה, יחד עם הציונים והבונד.

ספר זה הוא המחקר המונוגרפי הראשון על תנועת אגודת ישראל בפולין, ובכך הוא משלים את התמונה הפוליטית וההיסטורית של יהדות פולין בתקופה הרת גורל זו של ראשית המאה העשרים. המחקר מראה שהמבנה הארגוני והפעילות הפוליטית של אגודת ישראל דומים בהרבה היבטים לאלה של יריביה החילוניים. ואולם, לצד זה הוא מדגיש את הצדדים המאפיינים את האידאולוגיה של אגודת ישראל ואת האסטרטגיה שלה, שתוכננו להגן על האורתודוקסיה ועל מוסדותיה מאיום המודרנה ומפני הגדרות חדשות של הזהות היהודית. אגודת ישראל ספגה לא מעט מן המודרנה תוך כדי מאבק עמה, אם בארגון תנועות נוער, אם בהקמת מפלגת פועלים, אם בהקמת מערכת חינוך דתית פורמלית לבנות.

הספר סוקר את הפעילות הארגונית, החינוכית והפוליטית של התנועה בפולין בין שתי מלחמות העולם. הפרק האחרון משרטט את תולדות התנועה בתקופת השואה, ולאחר מכן במדינת ישראל, ומצביע על המשך המורשת הפוליטית והאידאולוגית של אגודת ישראל בפולין גם בדורות הבאים.

ספר זה הוא תרגום מעובד ומעודכן של ספרי: *The Politics of Tradition: Agudat Yisrael in Poland, 1916–1939*, אשר הופיע בהוצאת מאגנס בשנת 1996. המהדורה העברית מבוססת על מקורות חדשים, שלדעתי אישרו וחזקו את מסקנותי המקוריות, ובכלל זה חומר נוסף מספרי הזיכרון לקהילות שנכחדו בשואה וחומר ארכיוני ממכון ייו"א בניו יורק. אף השתמשתי במחקרים החולכים ומתפרסמים בפולין על התקופה שבין שתי מלחמות העולם בכלל, ועל יהדות פולין בתקופה זו בפרט. הביבליוגרפיה מעודכנת עד שנת תשס"ב.

חובה נעימה לי להביע תודה לאלה שסייעו בידי לברך על המוגמר:
למרגמת גב' איה ברויאר ולעורך מר יחזקאל חובב על עבודתם המסורה; לקתדרה
לתולדות הרבנות באירופה בדורות האחרונים ע"ש קליין, בהנהלת פרופ' יצחק (אריק)
זימר, ולקתדרה לחקר המנהיגות בעתות מצוקה ע"ש הרב משה חיים לאו, בהנהלת
חברי ועמיתי היקר פרופ' משה רוסמן, על סיוען בתרגום הספר ובהוצאתו לאור; למר
צבי יקותיאל, "קותי", ולגב' מעין אבינרי-רבהון ממרכז זלמן שזר, על עידודם ועל
עזרתם; לחברי ועמיתי היקרים, הפרופסורים שמואל פיינר ויהודית תידור באומל, על
החברות, על ההשראה ועל הנכונות לשמוע בכל עת.

ואחרונים אחרונים חביבים, לאשתי ולילדי, שהם מרכזי חיי. מאז הופעת המהדורה
האנגלית של ספר זה נתברכתי בשני נכדים אהובים, גלעד שלמה ויובל אליעזר שגור,
בנים לבתי נעמי בקון שגור ולחתני היקר בועז שגור. הם פתחו בפניי זווית ראייה חדשה
על העבר ועל העתיד כאחד, ולהם אני מקדיש את הספר הזה. בעזרתם זכיתי לקיים
"וראה בנים לבניך", ואוסיף תחינה ובקשה לראות בימינו גם "שלום על ישראל".

ירושלים תשס"ה

דברי תודה למהדורה האנגלית

ספר זה, פרי עשר שנות מחקר, דן ברשת הסבוכה של הפוליטיקה בפולין בתקופה שבין מלחמות העולם, ובעולמה הלא פחות מורכב של היהדות האורתודוקסית במזרח אירופה. ברצוני להודות לכמה מן האנשים והמוסדות שאפשרו לי להשלים חיבור זה: National Foundation for Jewish Culture, International Research and Exchanges Board (IREX), וקרן הזיכרון לתרבות יהודית תמכו במחקר הראשוני לספר זה. פרופסור גרשון ד' כהן ז"ל, מאוניברסיטת קולומביה ומן הסמינר התאולוגי היהודי, מדריכי הראשון בחקר תולדות ישראל, עורר בי עניין בתחום ההיסטוריה של היהודים במזרח אירופה.

פרופסור אנדז'יי קמינסקי, לשעבר באוניברסיטת קולומביה והיום באוניברסיטת ג'ורג'טאון, היה המנחה הראשון שלי בהיסטוריה פולנית. הוא העמיד יחד עם תלמידיו אסכולה שלמה של היסטוריוגרפיה יהודית פולנית, ואני גאה להיות שותף לה. פרופסור יצחק (איסמר) שורש, לשעבר באוניברסיטת קולומביה והיום נגיד הסמינר התאולוגי היהודי, שימש לי מנחה בעת ששקדתי על הכנת גרסה מוקדמת יותר של חיבור זה. עד היום הוא משמש בעיני מופת לחוקר נטול פניות, בעל כתיבה אלגנטית ותובנה היסטורית.

פרופסור עזרא מגדלסון מן האוניברסיטה העברית, בכיר החוקרים בתחום הפוליטיקה של היהודים במזרח אירופה, עודד אותי בעבודתי במשך השנים ותמך בפרסומה. פרופסור דייוויד סורקין מאוניברסיטת ויסקונסין גילה עניין רב בספר זה ועודד נמרצות את הוצאתו לאור.

פרופסור ישראל ברטל מן האוניברסיטה העברית, מנהל המרכז לחקר ההיסטוריה והתרבות של יהודי פולין, פעל במהירות במרצו האופייני להבאת ספר זה לדפוס. תודותי נתונות גם לעורך סדרת המונוגרפיות, אדם טלר, ולצוות העובדים של הוצאת מאגנס.

גרסתו האחרונה של כתב יד זה הושלמה בזמן ששימשתי פרופסור עמית במכון ללימודים מתקדמים של האוניברסיטה העברית בירושלים. תודתי לצוות המכון, הנכון לעזור תמיד, ולעמיתי בקבוצת המחקר על "יהדות מזרח אירופה בין מסורת להתחדשות".

לידידי ולעמיתי פרופ' שאול שטמפפר מן האוניברסיטה העברית ופרופ' משה רוסמן

מאוניברסיטת בר-אילן, אני מודה על שנים של חברות נאמנה ועל שעות רבות מספור של דו־שיח פורה בסוגיות היסטוריות רבות ומגוונות. תודות מיוחדות לילדי נעמי, אסתי, יעקב ויהושע, הנוטלים חלק בכל מעשי בדרכים שתיקצר היריעה מלמנותן. ואחרונה אחרונה חביבה, חברתי לחיים רעייתי ברנדה. היא המבקרת החשובה ביותר שלי, משענתי הגדולה ומקור השראתי הקבוע. כל אשר לי, שלה הוא.

ירושלים דצמבר 1995

פרק ראשון

מבוא: מצב המחקר

ההיסטוריוגרפיה של יהדות מזרח אירופה אינה מטילה ספק בהצלחתה של החברה היהודית המסורתית לשרוד אל תוך המאה העשרים, חרף ניסיונותיהן של ממשלות שונות לקעקע את אושיותיה וחילונה הגובר של "הרחוב היהודי".¹ היהודים, רובם ככולם, הקפידו לקיים את ההלכה היהודית על כל פרטיה ודקדוקיה, חינכו את ילדיהם ב"חדר" ואפילו פנו לרבנים כדי ליישב מחלוקות ביניהם. עם זאת, בסוף המאה התשע־עשרה ניכרו סימני שחיקה רבים במסגרת זו.² אף על פי כן המחקרים ההיסטוריים הבסיסיים הדנים ביהדות מזרח אירופה מוסיפים להתמקד כמעט אך ורק באותן תנועות מודרניסטיות שביקשו להפוך על פיו את הסדר הקיים בחברה היהודית, או, למצער, להכניס בו תיקונים. אמנם ניתן להבין זאת, הן לאור שפע המקורות הזמינים על התנועות המודרניסטיות, הן משום שההיסטוריונים מעדיפים בדרך כלל לטפל בתהליכי שינוי. ואולם, בגלל התמקדות זו טרם נחקר חלק הארי של הציבור היהודי, ולכל היותר הוא הוצג כגורם שהפריע למתנגדי האידאולוגיים ותו לא. ההיסטוריונים נוטים לאמץ את השקפותיהם של מתנגדי היהדות האורתודוקסית, בין אם מתוך הוזהות עם מושאי מחקריהם ובין אם בהשפעת המקורות העומדים לרשותם. הם רואים באורתודוקסיה מקשה אחת – כוח אפל המתקשה להבין שזמנו חלף ועבר. סקירה ביבליוגרפית של המחקר ההיסטוריוגרפי על יהדות מזרח אירופה מלמדת

1 ראו למשל: S. Dubnow, *History of the Jews in Russia and Poland*, Philadelphia 1946, p. 112; I. Levitats, *The Jewish Community in Russia, 1844–1917*, Jerusalem 1981, pp. 204–205; L. Dawidowicz, *The Golden Tradition*, Boston 1972, pp. 81–82. הדיון הסובב ביותר בבעיה ברוסיה במאה התשע־עשרה מצוי אצל M. Stanislawski, *Tsar Nicholas I and the Jews*, Philadelphia 1983, pp. 148–154. על המשבר בחברה המסורתית ראו לאחרונה: M. Shapiro, *Between the Yeshiva World and Modern Orthodoxy: The Life and Works of Rabbi Jehiel Jacob Weinberg*, London 1999, pp. 1–4.

2 סקירה על החברה היהודית בפולין ערב מלחמת העולם הראשונה ראו: G. Bacon, "La société juive dans le royaume de la Pologne du Congrès (1860–1914)", *La Société Juive à travers l'histoire*, ed. by S. Trigano, Paris 1992, pp. 623–664, 765–772.

שנטייה זו הולידה תמונה מעוותת של קהילה יהודית רבת חשיבות זו.³ די בכמה דוגמאות בולטות במיוחד: התנועה החסידית, ששלטה בכיפה בקרב היהודים באזורים רבים במזרח אירופה, עדיין ממתינה לתיאור קורותיה במאות התשע-עשרה והעשרים, ולו רק להצגה הבסיסית ביותר שלה; מונוגרפיות מעטות בלבד נכתבו על הרבנות המסורתית, שיהודים רבים שמרו לה אמונים, אפילו בהעדר מעמד חוקי ורשמי;⁴ הוא הדין בחקר מרבית המוסדות המסורתיים האחרים.⁵ רק סביב שני העשורים האחרונים עשו היסטוריונים אחדים צעדים של ממש לקראת תיאור מתוקן ומתועד יותר של התפתחות החיים היהודיים המסורתיים, במסגרת המחקר על תנועת המוסר של ר' ישראל סלנטר, על הישיבות הליטאיות הגדולות ועל ההתנגדות המאורגנת לציונות.⁶ המסגרת התאורטית והעובדתית לניתוח התופעות השונות, שניתן לכנותן על דרך ההכללה "האורתודוקסיה במזרח אירופה", מתחילה להתגבש לאטה. המחקרים החדשים בוחנים היבטים מגוונים של האורתודוקסיה בעין בלתי משוחדת וללא קשר לפולמוסי העבר. המחקר הנוכחי מבקש להמשיך מגמה זו ולתרום להרחבת התיאור של החיים היהודיים בפולין על כל גווניהם.

לניתוח מקיף ובלתי משוחד נודעת חשיבות לא רק כדי לשפר את הבנת התהליכים הפנימיים שעברו על יהדות פולין, אלא גם כדי לשפר את הבנת הסוגיה המסובכת והכאובה של שאלת המיעוטים בכלל, ושל היהודים בפרט, בפולין שבין שתי מלחמות

G. Hundert & G. Bacon, *The Jews in Russia and Poland – Bibliographical Essays*,
Bloomington 1984, pp. 122, 161–162 3

על הרבנות המסורתית ראו: סטניסלבסקי (לעיל, הערה 1), עמ' 133–134; לוויטס (לעיל, הערה 1), עמ' 88–102. על החסידות ראו סקירתו הקצרה של א' אשכולי, "החסידות בפולין", בית ישראל בפולין, בעריכת י' היילפרין, ב, ירושלים תשי"ד, עמ' 80–141; H. Rabinowicz, *The World of Hasidism*, London 1970. שני הפרסומים הללו מציעים רק הקדמה קצרה לנושא. חיבורו של ד' אסף, דרך המלכות – רבי ישראל מרוז'ין ומקומו בתולדות החסידות, ירושלים תשנ"ו, תורם תרומה חשובה לפיתוחה של גישה היסטורית-ביקורתית על החסידות במאה ה"ט. על מצב המחקר בתחום זה, ראו: ד' אסף, "חסידות פולין במאה ה"ט: מצב המחקר – סקירה ביבליוגרפית", צדיקים ואנשי מעשה – מחקרים בחסידות פולין, בעריכת ר' אליאור ואחרים, ירושלים תשנ"ד, עמ' 357–379.

על "חברות" השונות האופייניות לקהילות היהודיות במזרח אירופה ראו: I. Levitats, *The Jewish Community in Russia, 1772–1844*, New York 1943. הנ"ל (לעיל, הערה 1). ראו גם: ג' בקון, "ה'חברות' ללימוד ולגמילות חסדים במזרח אירופה בעידן של תמורות: חברת מגידו תהילים של קייב, תרנ"ה-תרע"ו", בר"אילן, כד-כה (תשמ"ט), עמ' 99–115.

ראו: ע' אטקס, ר' ישראל סלנטר וראשיתה של תנועת המוסר, ירושלים תשמ"ב; ש' שטמפפר, הישיבה הליטאית בהתוועות, ירושלים תשס"ה;² י' שלמון, "עמדתה של החברה החרדית ברוסיה-פולין לציונות בשנים 1898–1900", אשל באר שבע, א (תשל"ו), עמ' 377–438; Y. Salmon, "The Yeshiva of Lida: A Unique Institution of Higher Learning", *Yivo Annual of Jewish Social Science*, 15 (1974), pp. 106–125

העולם. כבר מראשית שנות השבעים נתנו את דעתם ההיסטוריונים של הרפובליקה הפולנית השנייה לצורך במחקרים מקיפים על פעילויותיהם הפוליטיות של המיעוטים הלאומיים השונים בפולין בתקופה זו.⁷ בהעדר מחקרים מעין אלה, נאלצו היסטוריונים פולנים להסתמך על מספר מוגבל של מקורות משניים, כדי להסביר את המנגנונים הפנימיים, המסובכים תדיר, של מפלגות המיעוטים. החוקרים הראשונים שעסקו בפוליטיקה היהודית נכשלו לא אחת בטעויות עובדתיות ובהערכות שגויות, גם בשל אי ידיעת הלשונות היהודיות הדרושות.⁸ באותה תקופה הופיעה באנגליה סקירתו היסודית של א' פולונסקי על הפוליטיקה הפולנית בין שתי מלחמות העולם, ויוחד בה לראשונה מקום ראוי למפלגות של המיעוטים הלאומיים. בדיונו על היהודים נאלץ המחבר להסתמך על מספר מוגבל של מקורות משניים בפולנית וביידיש.⁹

לחוקר המבקש לנתח את הפוליטיקה היהודית בפולין שבין שתי מלחמות העולם מצפות בעיות טכניות והיסטוריוגרפיות קשות. כמעט כל מסמכי הקהילות היהודיות הושמדו,¹⁰ וארכיוני הממשלה הפולנית מן התקופה הגדונה לוקים בחסר. בשנים האחרונות התחילו להתפרסם בפולין מחקרים של חוקרים מקומיים, המספרים את סיפורם של יהודי ערים על סמך מקורות הנמצאים בארכיונים המקומיים והמחוזיים.¹¹ בדיקת התעודות הרלוונטיות האצורות בארכיוני רוסיה ואוקראינה, שפתחו לאחרונה את שעריהם לציבור, מצויה בעיצומה. אפילו כינוסו של אוסף מקיף של כתבי העת היהודיים מתקופה זו הוא בבחינת משימה כמעט בלתי אפשרית. בכמה מקרים שרד אך ורק שמו של שבועון או ירחון מסוים, בתוך פרסום בעל תפוצה גדולה יותר.¹² רק מתי

H. & T. Jędruszczak, *Ostatnie lata Drugiej Rzeczypospolitej (1935–39)*, Warsaw 1970, 7

p. 43; J. Holzer, *Mozaika polityczna drugiej Rzeczypospolitej*, Warsaw 1974, p. 9

8 כך, למשל, הולצר, שם, עמ' 261, מסתמך על מקורות משניים פולניים וטועה עובדתית שלוש פעמים במהלך דיונו הקצר באגודת ישראל (תאריך ייסוד שגוי, תרגום לא נכון של השם ותאריך שגוי של שינוי שם התנועה).

A. Polonsky, *Politics in Independent Poland 1921–1939*, Oxford 1972, pp. 84–96 9

10 היוצאת מן הכלל הבולטת היא קהילת לודו'. ראו שפע המקורות שמביא R. Shapiro, *Jewish Self-Government in Poland: Łódź, 1914–1939*, dissertation, Columbia University, New York 1987

11 A. Penkalla, "Rabbis in the Radom Province in the 19th Century: למשל: ראו (1815–1914): A Tentative Analysis", *Acta Poloniae Historica*, 76 (1997), pp. 75–84

למעקב רציף אחר הפרסומים בתחומי היהדות בפולין, ראו הסדרה המתפרסמת מטעם האוניברסיטה

Studia Polono-Judaica: Series Bibliographica, Kraków 1992

12 ראו הרשימה של יותר מאלף כותרים, המתייחסת רק לפרסומים ביידיש, שכינס 'י שיין', "מאטעריאלן צו א ביבליאגראפיע פון יידישער פעריאדיקע אין פוילן, 1939–1918", *Studies on Polish Jewry 1919–1939*, ed. by J. Fishman, New York 1974, pp. 422–483. על העיתונים החשובים ראו המחקרים הפרסניים בתוך: עתונות יהודית שהיתה, תל-אביב 1973,

מפלגת אגודת ישראל, הארגון העולמי של היהודים האורתודוקסים, נוסדה בשנת 1912. בין שתי מלחמות העולם הפך הסניף הפולני לגדול ולחשוב שבסניפי התנועה, הן במספר חבריו הן בהיקף פעילותו. בתקופה זו פעלה אגודת ישראל בפולין בזירה הארצית וזכתה למעמד בכיר בין המפלגות היהודיות המובילות.

פוליטיקה ומסורת: אגודת ישראל בפולין 1916-1939 הוא המחקר המונוגרפי הראשון על התנועה בפולין, ובכך הוא משלים את התמונה הפוליטית וההיסטורית של יהדות פולין בראשית המאה העשרים. המחקר מראה שהמבנה הארגוני והפעילות הפוליטית של אגודת ישראל דומים בהרבה היבטים לאלה של המפלגות החילוניות. ואולם היו מגמות ייחודיות שאפיינו את האידאולוגיה של אגודת ישראל ואת האסטרטגיה שלה, והן נועדו להגן על האורתודוקסיה ועל מוסדותיה מפני המודרנה. עם זאת, המפלגה ספגה לא מעט מן המודרנה – בתנועות נוער, בהקמת מפלגת פועלים וביצירת מערכת חינוך דתית לבנות.

פוליטיקה ומסורת סוקר את הפעילות הארגונית, החינוכית והפוליטית של אגודת ישראל בפולין בין שתי מלחמות העולם. הפרק האחרון משרטט את תולדות התנועה בתקופת השואה, ולאחר מכן במדינת ישראל, ומצביע על המשך המורשת הפוליטית והאידאולוגית של סניפי המפלגה בפולין גם בדורות הבאים.

פרופ' גרשון בקון מלמד במחלקה לתולדות ישראל באוניברסיטת בראון ומומח בראש הקתדרה ע"ש יקותיאל וחנה קליין לתולדות הרבנות באירופה בדורות האחרונים. מחקריו הרבים עוסקים בהיבטים שונים של ההיסטוריה הפוליטית, הדתית והחברתית של יהדות פולין במאות ה־19 – ה־20.

עיצוב העטיפה: תחיה רוזנטל, ירושלים

0 01850000517 3
דאנאקוד 185-517
מחיר מומלץ 81.90 ש"ח